

Lovec Blaž.

Malo je takih ljudi, ki ohranijo vkljub vsem nezgodam in bridkostim, ki so jih zadele v življenju, še na svoja stara leta veselo srce in vedro čelo. A če pridete v moj domači kraj, dobite takega, namreč lovca Blaža.

Navadno mu pravijo samo Blaž. Toda sam trdi, da je bil nekdaj tudi lovec pri nekem graščaku, ki mu je daroval staro puško. In to ima res še zdaj. Kdo bi si torej upal trditi, da ni bil lovec — in sicer oni Blaž, ki so ga pred sedemdesetimi leti dobili na sv. Blaža dan v Mohelnovi veži — —

Tisti dan je šel namreč stari Mohel, ki ga že davno ni več med živimi, v mesto s staro grbasto kobilo. Dan je bil kratek, pot v mesto in nazaj pa dolga. Zakasnil se je torej in prišel pozno v noč domov. Ker so šlj domačini prej spat, so mu pustili vežo odklenjeno, da bi jih ne budil iz spanja. Mož pa, ki je imel lepo navado, da je pustil vsako reč tako, kot jo je našel, tudi veže ni zaklenil. Ne ve se pa, ali iz pozabljivosti ali iz hudomušnosti.

Nekako okrog polnoči zasliši Mohelka v veži tenak glas, ki je postal vedno močnejši. Nekaj časa posluša, a ker utihne glas, zaspi. Toda zopet se zdrami iz spanja. Isti glas jo je zbudil. »Tine, Tine!« začne klicati svojega moža, ki je smrčal za pečjo: »Slišim, slišim,« pravi Mohel, »tebe in mačke! Pojdi jih podit, če se ti ljubi!«

In preobrnil se je Mohel tako, da je pritisnil eno uho ravno na peč, ki je bila še malo gorka.

Zopet se začuje oni jokajoči glas. »Déte vseh péntej! To je otrok, če ni kak škrat,« zarentači možak pri peči. Posluša, posluša in vstane. »Meta, jaz grem pa gledat.«

»Pojdi, pojdi! Če ne, nimamo celo noč miru.«

Mohel ogrne kožuh, se pokropi z blagoslovljeno vodo in stopi z leščerbo v vežo. Najprej pogleda okrog, a ko ne opazi ničesar, hoče že nazaj. Tedaj pa nekaj zacvilí ravno poleg njega, da se ves prestraši stari mož.

Posveti bliže in skoro, da mu pade leščerba iz roke. Pred seboj na tleh zagleda dete, zavito v umazane cunje.

»Meta, pojdi no, vstani hitro, ga že imam,« kriči Mohel.

Žena vsa preplašena hiti v vežo in začne gledati — najpoprej moža, ki je kar plesal okrog kupa slame, na kateri zagleda otroški obraz.

»Oh, oh, kaj pa to?« zajeclja žena in vzame otroka v naročje. Dete je kričalo in se zvijalo, kajti v veži je bil mráz.

Mož in žena gresta hitro v hišo, in kmalu je bila vsa družina skupaj. Vstala je še celo dekla, ki je še zjutraj niso lahko spravili na noge.

Franc, dvanaestletni Mohelnov sin, je kar zijal, ko je ugledal pri peči otroka, in vprašal prav po judovsko, koliko so dali zanj. Komaj so mu dopovedali, da so ga našli v veži, a on ni mogel tega verjeti — in pobral jo je nazaj v posteljo.

»Ciganski je, ciganski,« je rekel čez nekaj časa gospodar, »in ker ga niso mogli preživiti, ga bomo pa mi. Krstili ga bomo, pa bo naš in kato-liški — —«

Hitro je zakurila mati peč in pristavila posodico mleka. Kajti dete je bilo gotovo lačno, ker je tako kričalo. Preden je mleko zavrelo, je pa nesla dekla že k sosedom vest, da so našli nekega otroka v veži. Seveda je bilo takoj vse na nogah. V Mohelnovi hiši je bilo kmalu veliko ljudi, in neki starček je celo prerokoval, da bo dete srečno, ker je prišlo ravno tretji dan v mesecu pa svet — — Tak je bil dohod našega Blaža v našo dolino in v Mohelnovo hišo — — No, in potem? Rastel je, da je kmalu dorastel.

Pasel je potem Mohelnovo čredo, iskal in ogrebal čmrlje, bil na vasi svinjko in mlel pozimi šuhe hruške. — To je bilo skoro vse njegovo živ-ljenje. Šole ni obiskoval, ker v onih časih to še ni bilo tako strogo kot dan-danes. Sicer so pa videli njegovi redniki, da je Blaž prebrisana glava, in da mu lahko doma ubijejo v glavo najpotrebnejše stvari. Pozimi zvečer ga je učila Moheljka moliti, kot se spodobi dobremu katoličanu, in tudi črke ga je učila, da je lahko vsaj na mašno knjižico molil v cerkvi.

Taka je bila Blaževa mladost. Vesela, brezskrbna, kakor vsakega, dasiravno je bil on le rejenc . . .

Prišli so pa resnejši časi zanj.

Neke hude zime zbolil nenadoma stari Mohel. Šel je ponoči vun iz hiše v samem kožuhu in bos. Rekel je, da ga žge v noge, zato si jih je hotel ohladiti v snegu. Nekaj časa je stal zunaj, a kmalu ga je menda začelo zebsti, da je moral spet v posteljo.

Že prej malo bolehen, se mu je sedaj še poslabšalo. Oporoka je bila že prej napisana, le nekaj je dobri starček še pristavil: Da dobi onih sedemindvajset tolarjev, ki jih ima on še prihranjene, njegov rejenc Blaž. — Posestvo je že prej prepisal štiriindvajsetletnemu sinu Francetu.

Nekaj dni nato mu je zazvonilo tako žalostno, da se je Blažu dozde-valo, kot bi zvonili njemu, vsi njegovi sreči — — Pri pogrebu je jokal najbolj on, ker je imel še najmanj-moči skrivati solze. Saj je imel tudi komaj dvanajst let. In ljubil je svojega dobrotnika kot svojega očeta. Saj pravega očeta ni poznal.

Dolgo časa so žalovali Mohelnovi, in žaloval je posebno Blaž. Čutil je, da je zdaj nekako osamljen na svetu; imel je sicer še mater — kot jo je imenoval — a ta je bila tudi že slabotna in bal se je tudi vedno, da mu ne umre še ona.

. . .

Minulo je več let, in na Mohelniji se je marsikaj izpremenilo. France je postal popolnoma samsvoj gospodar, a mater so že odnesli k počitku. Blaž je bil še vedno pri Mohelnovih, kjer so ga našli, če je tudi imel že nad dvajset let. K vojakom ga niso hoteli. On sam je pravil, da se jim je zdel prevelik. Taki baje preveč pojedjo. Vsaj Blaž je trdil tako.

Po šoli.

Blaž torej ni bil vojak, pač pa korenjak. Visok je bil in vitek kot jelka v lesu, in koščen kot malokateri vaških fantov.

Tiste čase pa, ko je bil Blaž največji junak pri delu in pri skledi, je bilo slabo za kmeta. Nastopilo je sedem suhih let — po ustnem izročilu Blaževem — in nobena stvar ni hotela rasti. Če so sejali žito, je zrastel plevel, a mesto krompirja osat — — — Vsaj tako je pravil včasih Blaž in tudi stari možje so mu pritrjevali . . .

Tudi pri Mohelnu so občutili to izpremembo. Jedli so ovsenjak, in še tega ni bilo vselej. Nekega dne pa je rekel mladi gospodar Blažu: »Ti, pojdi še malo drugam poizkusit svojo srečo. Vidiš, da te ne bomo mogli več dolgo preživljati, ker imamo sami komaj za potrebo. Kadar nastopijo spet boljši časi, pa pridi! Toda zdaj ti ne morem kaj. Ni dela ne jela! Pojdi služit. Močan si dovolj, star tudi, in lahko si še kaj prislužiš, če boš pameten.«

In Blaž jo je res kmalu popihal proč, ker je uvidel, da ima njegov gospodar čisto prav.

Poslovil in zahvalil se je pri njem. Denar, ki mu ga je zapustil stari Mohel, je pa pustil shranjen pri mladem gospodarju.

Ko je odhajal, se je ustavil še na pokopališču, kjer sta spavala njegova odgojitelja. Kako težko je bilo takrat Blažu! Klečal je na grobu in bridko zajokal, kot že ne dolgo časa. Ej, da bi bila pokojnika vedela, kaj ga še vse čaka v življenju! . . .

Blaž je šel torej po svetu. Kje pa je vse hodil in bil, o tem še ni izvedel nihče in menda tudi ne bo. Da se mu ni dobro godilo, se razume samoobsebi. Sploh nerad pripoveduje, kako je potoval. Iz tega se sklepa, da je doživel marsikaj slabega. Blaž nima navade tožiti, kaj je prestal, ampak samo, kaj je doživel veselega. In tu se začne zopet povest njegovega življenja.

Blaž sam pripoveduje o tej dobi tako-le: »Prišel sem menda v drugo deželo; tako čudno se mi je zdelo, ko sem zagledal Grintovec že za svojim hrbtom. Hodil sem še več kot tri dni in jedel same suhe hruške, ki sem jih imel na rami v vreči. Četrty dan pa je bilo vse drugače. Prišel sem v tako lepe kraje, kot nam jih popisujejo včasih v cerkvi in pravijo, da se je cedilo po njih med in mleko. Medu res ni bilo nič več, mleka pa kot vode.

Takrat, ko sem prišel v one kraje, so ravno želi. Na neki njivi so nakladali snopje — in kakšno je bilo! Tako težko, da so moški vzdigovali snope. Mislil sem si: »Blaž, ravno ti boš za tako delo! Kruha in mleka ti že dajo in en otep, da boš na njem spal.« In kar ubral sem jo po njivi proti ljudem. Nekako na sredi njive pa zagledam za kupom žita jerbas, okolu pa kakih pet vran, ki so prav pridno migale s kljuni. Pogledam, vidim, da kavsajo kruh. Planil sem nad požrešnice s palico, pa kaj, ko so mi pred nosom odletele. A glej ga spaka, ena je vzela kos kruha in hajdi z njim čez polje. Trdno ga je morala držati, ker sem tako zakričal, da se je kar streslo. A vrana pa le ni izpustila kruha iz kljuna. To me razjari, pa jo uberem črez polje za njo. Kričal sem in metal palico v zrak, da bi

jo zadel, pa žival se ni dala prestrašiti. Da bi jaz ne bil lačen, bi bil pustil ubožico; a ona je imela dovolj zrnja, jaz pa niti mrvice kruha.

Menda sem se ji zasmilil, ker sem tako neznansko kričal, in izpustila je kruh, da je padel na zemljo, ravno pred me. Kako sem ga hitro pojedel! Dober je bil, kakor še nikdar nobeden. Ljudje so se mi prav smejali; jaz sem bil pa vendarle sit.

No, in potem sem jim pomagal nakladati. Kar prišel sem in začel lepo devati snope na voz. Vprašali so me, odkod prihajam, pa sem povedal, da sem Mohelnov Blaže iz Kozjega Brda in da grem po svetu iskat kruha in dobrih ljudi. Povedal sem jim tudi, da imam doma še sedemindvajset tolarjev dote. Pa mi je še danes žal, da sem to rekel, ker so se mi tako neumno smejali, da sem jo mislil že pobrisati. Pa bi bil tudi šel, da nisem bil tako hudo lačen — — —

Šel sem torej z njimi domov, in dali so mi kislega mleka in kruha, kolikor sem hotel. Pomagal sem jim še nakladati žito v kozolce, potem so mi pa pokazali posteljo v hlevu za vratmi. Tam je bil kup listja — in prav lepo sem spal. Samo v nevarnosti sem bil zjutraj. Prišel je hlapec v hlev — velik je bil in kosmat kot Abraham — zgrabil je vile in jih porinil v listje, da ga je zmetal pod živino. Jaz sem se ravno zbudil in opazil, da sem zlezal popolnoma v listje; samo glavo sem molil malo vun. Mislim me je hlapec že nabosti na vile, a takrat sem skočil pokonci in toliko, da mu nisem vzel vil. Še zmenil se ni za moj hudi pogled, samo smejal se mi je, jaz pa njemu — — —

Potem sem vstal in šel zopet z drugimi na polje. Mislim sem si: *Toliko časa bom ostal, dokler mi boste dali jesti.* Ker mi ni gospodar nič rekel, ampak me še celo pohvalil, da pridno delam, sem ostal še nekaj dni pri njem. Kako so me pa tudi ljudje gledali, kadar sem bil pri delu! Poznal pa nisem prav nobenega, in tudi oni menda ne mene. Domači so me ogovarjali in me vse izpraševali, pa kako neumno: če imam kaj veliko polja doma, koliko repov je v mojem hlevu — jaz sem jim pa odgovarjal vse tako, kot je res. Ampak od drugih hiš me pa le nobeden ni upal ogorčiti. Potem sem pa jaz začel. Vprašal sem tega, koliko je dal za konja; onega, kje ga je tako poceni kupil, in druge stvari.

Še privadil bi se bil kmalu v oni vasi, da ni zmanjkalo dela. Ko so poželi, mi je rekel gospodar, če hočem priti pozneje, da bom lahko mlatil pri njih.

Obljubil sem mu, pa ne čisto trdno, in odšel sem od dobrih ljudi, ki so mi dali s seboj belega kruha in dve dvajsetici. In še tisti kosmati hlapec, ki bi me bil kmalu nabodel na vile, mi je dal čisto nov zelen klobuk, ker so mojemu objedle miši kraje — — —

Žalosten sem šel naprej in takoj sem sklenil, da moram dobiti kako službo, ker delati je vendar še najboljšje.

Še tisti dan zvečer sem bil v veliki vasi. Grem k nekemu kmetu, kjer so ravno večerjali. »Bog vam daj zdravje,« sem rekel in sedel v veži na stol. Prišla je kmetica, in njo sem poprosil, če bi mogel tu prenočiti.

Dovolila mi je; jaz sem pa še naprej vprašal, če bi lahko služil pri nji. Nasmejala se mi je in rekla, da ima dva hlapca. — Kaj sem hotel? Počakal sem, da so oni odvečerjali in natihem molil, da bi še meni malo pustili. In res sem dobil spet dovolj. Imel sem povsod srečo za tako reč; menda zato, ker nisem še nikdar darov božjih zaničeval in jih tudi ne mislim nikdar. —

Nato sem šel spat, a drugo jutro delat z drugimi v gozd. Sekali smo borovce. Jaz sem večinoma žagal z nekim otrokom. Imel je komaj dvajset let, pa je moral že trdo delati. Rekel sem mu, naj se le nikar preveč ne trudi, da bom že jaz bolj vlekel žago. In res sem tisti dan veliko trpel.

Zvečer pa mi je rekla kmetica, naj grem s tistim fantom, da mi bo pokazal hišo, kjer lahko služim. Jej, jej, jaz vesel, da sem kar zavriskal! Kmetica mi je dala mesa in večerjo, pa en štrukelj, ki je bil še gorak.

Oni fant me je peljal v veliko, veliko hišo. Toliko je bilo vrat, da bi še danes ne vedel, kje sem prišel noter. Že veža je bila tako lepa, da sem se zagledal v podobe na stropu. Ravno tako se mi je zdelo, kot bi bil v cerkvi; še malo oltarja in podoba Marijina je bila na vratih. Pred njo pa je gorela velika luč. Ko se ozrem, lej, že ni bilo fanta. Stopim iz veže in kličem za njim, pa ga ni bilo nazaj.

Kar se odpro vrata poleg mene in debela ženska me nagovori, kaj bi rad. Povedal sem ji, odkod sem in čigav, pa kaj hočem.

Pokimala mi je z glavo in rekla, naj grem za njo. In šla sva visoko gor, po kamenitih stopnicah, kakršne so pred našo cerkvijo. Pred velikimi vratmi se ustaviva in ona potrka. Tedaj se nekdo oglasi tako močno, da se mi je kar srce streslo. Ženska odpre in me porine noter.

Sapa mi je zastala, ko zagledam pred seboj velikega gospoda. Še odkriti bi se bil kmalu pozabil, tako sem se prestrašil. Tako širokega človeka še nisem nikdar videl. Mislil sem že, da je štempihar, ko me prav prijazno vpraša, kaj hočem. Opočumil sem se in mu povedal vse, kar sem vedel o sebi. Mož se mi je smejal in me vprašal: »Kaj pa znaš?« — »Vse znam, vse,« pravim, »kar bodo hoteli. Na konje se razumem, potem znam kositi, opravljati živino, delati na polju in doma.« — »Samo če je res!« pravi on.

Menila sva se in menila toliko časa, da me je določil za konje. Seveda sem mu povedal, da sem vozil že gospode s kolesljem, in vse drugo, kar sem vedel o konjih.

Nato sva se pogodila za plačo. Obljubil mi je vsak mesec tolar in koncem leta, o Božiču, eno zimsko obleko.

Jaz sem bil zadovoljen. Potem mi je rekel, naj grem v kuhinjo in k hlapcu v hlev. Ubogal sem ga vse prav lepo. V kuhinji sem dobil tako dobrih stvari, da so se mi še tri dni cedile sline — —

Tedaj so se začeli zame najlepši dnevi. Snažil sem konje, jim dajal jesti in piti ter vozil s polja žito domov.

Šele čez dva dni sem izvedel, pri kakšni hiši služim. Rekli so, da je to grad, in tisti gospod graščak. Takrat sem se pa spomnil, da mi je včasih

pravil oče slabe reči o graščakih. Rekel mi je, da so jemali kmetom žito in druge stvari. Da moj ni bil tak, sem se kmalu prepričal. Kajti imel je sam toliko polja, kot vsa vas skupaj. In tudi hud ni bil tako, kot so mi pravili stari ljudje o starih graščakih.

Ej, midva sva se razumela kot z nobenim. Videl je takoj, da sem navajen konj in gospóde, in postal sem njegov kočijaž. Vedno sem ga jaz vozil — in kako! Če je bil še tak jarek in razkopana cesta, ga nisem niti enkrat prekopicnil, kot ga je večkrat moj prednik.

Vedel sem, da me čaka pri tem gospodu še sreča, ker mi je vse tako ugajalo.

A glejte, kaj se vse pod solncem ne zgodi! Nekega dne me vpraša gospod, če znam streljati. Kar rdeč sem postal, tako sem se prestrašil! Že sem mislil, da je vse izvedel, kako sem doma streljal vrabce, a nekoč zadel sosedovega petelina, ki se ni dobro videl v vejevju. Potrdim mu, da znam. »Dobro, Blaže!« pravi, »jutri zjutraj greva na lov.«

Kdo je bil bolj zadovoljen tega nego jaz. Drugo jutro sem dobil že puško na ramo in šel z gospodom v gorske gozde. Po poti me je gospod izpraševal o različnih rečeh, jaz sem mu pa odgovarjal, kakor se mora takim gospodom.

Prišla sva v gozd. Šla sva vsak na svojo stran. Meni je gospod naročil, da moram vselej prihiteti, kadar bom zaslišal njegov rog.

Kmalu sva se izgubila in iztikala vsak po drugi strani gozda. Psi so tako letali okrog, kot bi bili nori; a jaz sem tako debelo gledal, da bi kmalu oslepel. Videl pa nisem nobene živali. Samo kaka veverica je zdajpzdaj švignila po drevesu.

Domastil sem okrog po grmovju in zbudil spečega zajca. Revež jo je ucvrl, psi pa za njim. Že sem nameril nanj, a v onem hipu mi sede muha na nos, kakor bi mi hotela reči: »Pusti ga, naj živi še par trenutkov!«

Jaz sem ga pustil, pa kaj, ko pes ni nehal cviliti... Kar zaslišim glasen pok in obenem lovski rog. Grem za glasom in kmalu pridem do gospoda, ki je onemu zajčku že upihnil življenje. Vzel sem ga na ramo in šla sva naprej.

Hodila sva še dolgo, a dobila nisva nič več. Jaz sem samo meril za vajo, gospod pa je menda gledal za vranami, ali kaj, ko je vedno natikal naočnike, da je dalje videl.

Tako mi je bilo prvič na lovu. Kolikokrat sem šel potem še z njim, in vselej sva prinesla kaj domov!

Enkrat me je imel pa Bog posebno rad.

Stal sem za grmom in čakal, pa ne vem, česa. Kar nekaj zašumi nad menoj v vejevju — in čudna žival zleti na tla. Gledam, gledam — pumf! — pa zadenem. Pred mano je ležal divji petelin. Prihitec je gospod in kar zavriskal samega veselja. Ogledala sva ga natanko in se prepričala, da je imel eno perutnico že prej pokvarjeno in da ni mogel letati. —

Ko sva šla proti domu, je bil gospod jako zadovoljen z menoj. Rekel mi je: »Blaže, dober lovec si! Imaš nos!« Bog ve, kako se je potem bahal s tistim petelinom!

Tako sem preživel v gradu tri leta, ki so bila najlepša leta mojega življenja. Takrat sem pa zvedel žalostno novico, da bo gospod graščak prodal graščino in da bo šel v mesto.

Kako sem bil žalosten, ko sem se ločil od svojega gospodarja! Tako čudno mi je prišlo, da sem se kar malo nakremžil in rekel: »Z Bogom, dobri gospod! Težko, če vas še kdaj vidim v tem življenju... Da bi vsaj v nebesih enkrat spet prišla skupaj — — — Kjer bom hodil, bom molil za vas!« Zajokal bi bil kmalu, tako mi je bilo hudo. — Gospodu pa so prišle solze v oči, dolgo časa me je gledal, mi stisnil roko in dal mošnjček, ki ga imam še zdaj na dnu skrinje. Dal mi je tudi čisto novo zimsko obleko, en par črevljev in še drugih takih reči.

No, in potem sem prišel domov. Štirideset tolarjev sem prislužil, sedemindvajset sem imel dote in to jih je bilo ravno toliko, kolikor let imam zdaj.

Ker nisem imel svoje hiše kot polž, sem začel misliti nanjo. Delal sem tako kot Noe barko. Kar iz lesa, in kakor se mi je ravno zdelo. Pa imam le svojo, da mi ni treba hoditi okrog ljudi in jim delati nadleže. Ej, vsak krajcar pride prav. Če bi bil jaz doto pognal po grlu kakor Petačev Matevž, bi gotovo ne spal pod svojo streho, kot on ne spi.«

Tako životari lovec Blaž, brez pravega domovja, saj le redkokdaj spi v svoji koči. Navadno jo zaklene in se odpravi po svetu. Od Ljubljane do Kranja potuje in zopet nazaj. Tako-le koncem tedna pa pride zopet pogledat svojo ljubo kočo.

S seboj prinese seveda mnogo novic, ki jih potem razlaga ljudem, kakor naprimer: »Saj pravim, Rus — ta vse poskus!«

Pred nekaj dnevi sem videl Blaža v Ljubljani. Stal je pri novem mostu in ves začuden gledal velikega zmaya na mostu. Stopil sem k njemu in ga vprašal, kako je doma. Bil je zelo vesel, ko je vsaj enega znanca videl v mestu.

Tudi jaz sem bil vesel možakarja, kot je naš Blažè. Na glavi je imel polhovko, pd pazduho pa rdeč dežnik, dasiravno je sijalo solnce najlepše.

Izpraševal sem ga o domu, a njemu so šle le bolj tiste pošasti po glavi, ki so čepele na oglu mostu. Ni si dal dopovedati, da so to zmaji. Rekel je, da je tiste že vse štampihar pomoril, in moral sem mu verjeti... Stisnil sem mu roko v slovo, dal nekaj drobiža za pot in mu naročil, naj pozdravi vse domačine.

Odše! je po lepi, široki cesti, jaz pa sem gledal za njim in v duhu so mi vstajali spomini na one zlate dni, ko nam je Blaže pripovedoval pravljice pod zeleno lipo sredi domače vasi. Stepin.

